

เพลงแตรวง “Marsch Siamese” (2433) ประวัติศาสตร์และบทวิเคราะห์ “Marsch Siamese” (1890) History and Analysis

จิตร กาวี¹
Jit Gavee

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบทเพลง Marsch Siamese รวมถึงการวิเคราะห์บทเพลง ทั้งในเรื่ององค์ประกอบและบทบาทในสังคม การศึกษาทำให้พบว่า นายฮานส์ นีลส์ เฮส ได้ประพันธ์ Marsch Siamese นี้ เพื่ออุทิศแด่ เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ในปี พ.ศ. 2433 ในช่วงที่ ท่านได้เดินทางไปศึกษาในวิชาการทหาร ณ ประเทศเดนมาร์ก ถือเป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่ออุทิศแก่บุคคล ตามธรรมเนียมของชาวตะวันตก แสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์และความเคารพซึ่งกันและกัน ในส่วนขององค์ประกอบ บทเพลงนี้อยู่ในองค์ประกอบแบบรอนโด (A - B - A - C - A) มีการสร้างสีสันจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ แสดงให้เห็นถึงความสามารถขั้นสูงของตัวผู้ประพันธ์เอง ในปัจจุบัน บทเพลง Marsch Siamese นี้ ถือว่ามีบริบทในฐานะทูตทางวัฒนธรรมที่ถูกหยิบนำมาบรรเลงในวาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย กล่าวได้ว่า แม้เวลาจะผ่านมากกว่า 130 ปี แต่บทเพลงดังกล่าวก็ยังคงถูกหยิบนำมาใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน และถือเป็นบทเพลงที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างประเทศสยามและประเทศเดนมาร์ก นั่นเอง

คำสำคัญ: แตรวง, เพลงมาร์ช, สยาม, เดนมาร์ก

Abstract

The purpose of this academic article is to study historical of Marsch Siamese including with analysis section in music and roles in society. The study result shows that: Hans Neil Hass was composed Marsch Siamese dedicated to Chao Phraya Wongsanuprapat in 1890 while he lived at Denmark for studied in military academy. In western tradition, Marsch Siamese is the song that composed for dedicated to a person. That can present the relationship and respect between each other. In the part of analysis, this song was composed on rondo form

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

(A - B - A - C - A). There is an interesting creation of colors from various instruments. It's demonstrated advance abilities of the composer. Nowadays, Marsch Siamese song is considering contextualize as a cultural ambassador that is brought to perform in various agendas related to Thailand. In other word, the song is still be using till today since it was composed 130 years ago, and is considering to be a song that represent the longstanding relationship between Siam and Denmark.

Keywords: Brass Band, March, Siam, Denmark

บทนำ

แตรวง เป็นชื่อเรียกวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก อยู่ในลักษณะของวงดนตรีเครื่องเป่าประเภทต่าง ๆ มาประสมวงกัน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำ แตรวง ว่า แตรวง น. วงดนตรีซึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องลมทองเหลืองจำพวกแตร และเครื่องตี เช่น ฉาบ กลอง จะจัดเป็นวงใหญ่หรือวงเล็กก็ได้ ใช้ในการบรรเลงเพลงต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมองในเชิงปฏิบัติ ที่มีการลงพื้นที่การบรรเลงของแตรวงทหารไปจนถึงแตรวงนักเรียน ประกอบการศึกษาข้อมูลจากเอกสารแวดล้อมต่าง ๆ จะพบว่า แตรวง นอกจากจะอยู่ในรูปแบบของวงเครื่องเป่าทองเหลือง (Brass Instrument) และเครื่องกระทบ (Percussion) แล้ว ยังพบประสมวงร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าลมไม้ (Woodwind Instrument) อีกด้วย

แตรวง มีชื่อเรียกในภาษาอังกฤษที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น Brass Band, Wind Band, Wind Ensemble หรือ Chamber Winds เป็นต้น ในภาษาไทยนอกจากคำ แตรวง ที่ใช้กล่าวถึงวงดนตรีเครื่องเป่าลักษณะนี้ ยังมีคำอื่น ๆ อีก เช่น วงโยธวาทิต วงแตร วงดุริยางค์ เป็นต้น โดยภายในบทความนี้ ผู้เขียนจะขอใช้คำว่า แตรวง ตลอดทั้งบทความ

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้แตรวงสามารถขับเคลื่อนรับใช้สังคมได้นั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัย ทั้งเรื่องของบุคลากร เครื่องมือ ไปจนถึงบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง โดยเฉพาะเรื่องของบทเพลง ซึ่งจะเป็นประเด็นหลักที่ผู้เขียนจะกล่าวในข้อเขียนชิ้นนี้

บทเพลงในประวัติศาสตร์แตรวงโลกได้มีการสร้างรากฐาน พัฒนาแนวคิด แสดงให้เห็นได้ถึงวิวัฒนาการของบทเพลงได้ชัดเจนเป็นบทเพลงประเภทต่าง ๆ เช่น บทเพลงในการประโคม (Fanfare) บทเพลงที่ใช้ในการเต้นรำ (Dance Music) บทเพลงเดินแถวลาดตระเวน (Patrol) บทเพลงเดินแถวประเภทมาร์ช (March Music) เป็นต้น หนึ่งในธรรมเนียมทางดนตรีที่ปรากฏพบในการศึกษาดนตรีตะวันตก อันเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของดนตรีแตรวงนี้ คือการอุทิศบทเพลงให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเอมิลี กรีน (Emily Green) ได้อธิบายถึงการอุทิศบทเพลงนี้ว่า การอุทิศมีแนวทางปฏิบัติคล้ายคลึงกับแนวทางปฏิบัติทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ในศตวรรษที่ 18 มีการปรับให้เข้ากับโครงสร้างอำนาจแห่งยุคสมัย ทั้งนี้ เรื่องของการอุทิศบทเพลงไม่ได้แสดงให้เห็นในมุมของความสัมพันธ์ระหว่างนักประพันธ์และผู้รับการอุทิศแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นเบาะแสที่สามารถเชื่อมโยงปะติดปะต่อเรื่องราวอื่น ๆ ให้เห็นถึงรายละเอียดต่าง ๆ ได้ (Emily Green, 2011)

ในอดีตที่ผ่านมา มีการประพันธ์บทเพลงที่มีการอุทิศให้แก่บุคคลในประเทศสยามมากมายหลายบทเพลง ทั้งจากนักประพันธ์ชาวต่างประเทศและชาวไทย โดยเฉพาะในกรณีของเพลงสำหรับแตรวงที่มีบทเพลงที่อุทิศ

ให้บุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เพลง Siamese Patrol ประพันธ์โดยนายพอล ลินส์เก้ (Paul Lincke) อุทิศแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เพลงมาร์ชดำรง ประพันธ์โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต อุทิศเป็นเพลงประจำตัวแต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และเพลงมาร์ชกองทัพบก ประพันธ์โดยนายนาถ ถาวรบุตร อุทิศเพื่อเป็นเพลงประจำหน่วยราชการกองทัพบก เป็นต้น

บทความชิ้นนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาในประเด็นทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาและการวิเคราะห์บทเพลงในแง่มุมต่าง ๆ ของบทเพลงแตรวง Marsch Siamese² ซึ่งเป็นบทเพลงที่ประพันธ์โดยนักประพันธ์ชาวเดนมาร์ก คือ นายฮานส์ นีลส์ เฮส (Hans Niels Hass) เพื่ออุทิศแก่เจ้านายชาวสยามพระองค์หนึ่ง ทั้งยังเป็นบทเพลงที่ยังคงมีบทบาทและวาระใช้ในการบรรเลงจนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงเป็นที่รู้จักในวงแคบ การแสวงหาความรู้ครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาและทฤษฎีทางมานุษยดนตรีวิทยาเป็นวิธีวิทยาในการศึกษา

ความสัมพันธ์ของสยาม-เดนมาร์ก

อันนำไปสู่การกำเนิดบทเพลง Marsch Siamese

สัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศสยามและประเทศเดนมาร์ก ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีหลักฐานเอกสารโบราณที่ระบุถึงความสัมพันธ์ทางการค้า ระบุปี พ.ศ. 2164 (ค.ศ. 1621) ที่คณะเรือสินค้าเดนมาร์กได้เดินทางมายังเมืองตะนาวศรี ซึ่งในขณะนั้นมีออกญาไชยาธิปัตย์เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองตะนาวศรี มีการระบุชัดเจนว่าเมืองตะนาวศรีได้ให้อนุญาตแก่พ่อค้าชาวต่างชาติกลุ่มนี้สามารถเข้ามาทำการค้าขายได้ในเมืองตะนาวศรี และสามารถเดินทางมาทำการค้าถึงกรุงศรีอยุธยาได้ ภายใต้การอำนวยความสะดวกของราชสำนักทวารวดีศรีอยุธยา (อินทรา ใจอ่อนน้อม, 2538: 13)

การเข้ามาในดินแดนตะวันออกของคณะชาวเดนมาร์กนั้น เดินทางเข้ามาด้วยจุดประสงค์ทางการค้า แตกต่างจากชาติตะวันตกอื่น ๆ ที่เดินทางเข้ามาเพื่อล่าอาณานิคม แต่อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสยาม-เดนมาร์กและประเทศอื่น ๆ จากทวีปยุโรป ก็มีการลดระดับลงอย่างมากภายหลังสิ้นรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในปี พ.ศ. 2231 (ค.ศ. 1688) ก่อนที่จะเริ่มมีการฟื้นคืนความสัมพันธ์อีกครั้งในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แห่งอาณาจักรธนบุรี และมีความเจริญรุดหน้ามากยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบันในช่วงแผ่นดินรัตนโกสินทร์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสยาม-เดนมาร์ก ในแผ่นดินรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ทำให้ประเทศสยามรับทั้งศิลปวิทยาการ ความรู้ต่าง ๆ จากประเทศเดนมาร์กเข้ามาพัฒนาบ้านเมือง ในงานเขียนของ สิริกา ประกอบสันติสุข ได้กล่าวว่า ชาวเดนมาร์กได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เจริญทัดเทียมนานาอารยประเทศ รวมทั้งมีโครงการความร่วมมือระหว่างไทยกับเดนมาร์กเกิดขึ้นมากมายด้วยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญชาวเดนมาร์ก ประกอบกับการส่งนักวิชาการไทยหลายต่อหลายคนเดินทางไปศึกษาอบรมที่ประเทศเดนมาร์ก ซึ่งกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวิชาการเหล่านี้ มีบทบาทในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น (สิริกา ประกอบสันติสุข, 2538: 30)

² เขียนตามต้นฉบับภาษาเดนมาร์ก หากเขียนภาษาอังกฤษจะสะกด March Siamese โดยบทความชิ้นนี้จะอ้างอิงตามการเขียนต้นฉบับ: ผู้เขียน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ถือเป็นช่วงปฏิรูปบ้านเมืองที่สำคัญ โดยรัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริปฏิรูปบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ไปจนถึง ด้านการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษาที่ทรงมีข้อตระหนักว่า บุคคลหรือประชาชนในแผ่นดินสยามนั้น ถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่มีค่า หากประชาชนเหล่านี้ยังขาดการศึกษา ก็ไม่อาจจะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนา ประกอบกับในช่วงเวลานั้นได้มีชาวต่างชาติจำนวนมากเข้ามารับราชการในสยาม เพื่อใช้ความรู้ที่กลุ่มคนเหล่านี้มีมาช่วยพัฒนาบ้านเมือง ประเด็นเหล่านี้ได้ถูกสะท้อนมาในข้อเขียนของบุคคลร่วมสมัยท่านต่าง ๆ เช่น สมเด็จพระบรมราชาธิบดีจักรพรรดิราชานุภาพ ได้กล่าวถึงในจดหมายที่ส่งถึงเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี³ ลงวันที่ 20 เมษายน ร.ศ. 118 (พ.ศ. 2443) กล่าวว่า

“...ข้างฝ่ายเราก็แลเห็นว่า การที่ใช้คนต่างประเทศมาก มีทางเสียเปรียบเหมือนสุบผืน แรก ๆ สุบมีคุณสมบัติ ถ้าสุบติดไปปลายมือก็ลงแดงได้เหมือนกัน แต่จะหยุดไม่จัดการเล่าก็ไม่ได้ ครั้นทำไปก็จำต้องพึ่งฝรั่ง เพราะคนเราไม่ทันการ... การที่เป็นอยู่ดังนี้ เป็นทางที่อาจมีอันตรายได้ภายภาคหน้า การที่จะแก้ไข เห็นอย่างเดียวแต่ต้องจัดการศึกษา กล่าวคือ ต้องคิดฝึกหัดผู้คนของเราขึ้นโดยเร็ว...” (สมเด็จพระบรมราชาธิบดีจักรพรรดิราชานุภาพ, 2504: 360)

นอกจากนั้นยังปรากฏข้อเขียนที่สะท้อนพระวิสัยทัศน์ของรัชกาลที่ 5 ที่ทรงเห็นว่าหากพึ่งพาแต่เพียงชาวต่างชาติอย่างเดียวนั้นไม่เป็นเรื่องสมควรต่อประเทศสยาม เป็นเหตุให้ต้องมีการส่งพระราชโอรสและบุตรของเจ้านายพระองค์ต่าง ๆ ไปศึกษาวิชาการต่าง ๆ ยังทวียุโรป ในข้อความตอนหนึ่งจากพระราชหัตถเลขาตอบกลับหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ที่ทำหน้าที่ผู้อภิบาลพระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 ขณะศึกษาอยู่ในทวีปยุโรป ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ร.ศ.117 (พ.ศ. 2442) กล่าวว่า

“...การที่เราใช้ฝรั่งนั้น แปลว่าเราใช้ตำราสำเร็จ คือเอาที่เขา เพื่อจะให้ทันเขา แต่ก็ยังเป็นการยากยิ่งใหญ่ ที่จะทำให้คนของเราทำการได้เหมือนอย่างเขา การที่จะทำได้เช่นนี้ก็ได้นั้นคนเรามีความรู้ทันเขา แลมีความชำนาญที่ได้เคยทำการมาแล้วด้วย เพราะเหตุฉะนั้นแล เราจึงได้พยายามที่จะจัดการเล่าเรียน...” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2504: 306)

ด้วยวิสัยทัศน์เรื่องของการศึกษานี้เอง ทำให้มีการจัดการศึกษากับชาวต่างประเทศในประเทศต่าง ๆ ของทวีปยุโรป และมีประเทศเดนมาร์กเป็นอีกจุดหมายหนึ่ง โดยรัชกาลที่ 5 ได้ส่งพระราชโอรสและโอรสของเจ้านายหลายพระองค์ไปศึกษาในวิชาการต่าง ๆ ในประเทศเดนมาร์กนี้ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช, หม่อมราชวงศ์พิณ สนธิวงศ์ (ซึ่งต่อมาได้เป็น พลเรือตรี พระยานาวพลพยุหรัักษ์) เป็นต้น ด้วยการเดินทางไปถึงยังแผ่นดินตะวันตกนี้ ทำให้เจ้านายชาวสยามทั้งหลายได้มีโอกาสสัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมตะวันตกจากแหล่งกำเนิดโดยตรง รวมถึงเรื่องของการดนตรี เมื่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศนี้ได้เจริญงอกงามขึ้น ส่วนหนึ่งก็ได้ก่อให้เกิดหลักฐานสะท้อนถึงความสัมพันธ์เหล่านั้น หนึ่งในนั้นคือบทเพลง Marsch Siamese บทเพลงแตรวงสำคัญ ซึ่งผู้เขียนได้นำมาใช้เป็นกรณีในการศึกษาครั้งนี้

³ หม่อมราชวงศ์เปี้ย มาลากุล เป็นผู้ที่ได้รับการไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เป็นผู้อภิบาลสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาชิราวุธ หรือต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

การกำเนิดบทเพลง Marsch Siamese

หนึ่งในชาวสยามที่ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่อยังประเทศเดนมาร์ก ในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) โดยท่านเป็นโอรสในพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ กับหม่อมเขียน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา พระองค์ได้เดินทางไปยังกรุงโคเปนเฮเกน เมื่อปี พ.ศ. 2425 โดยได้พำนักอยู่ในประเทศเดนมาร์กนั้นนานถึง 10 ปี ได้เข้าศึกษาและรับราชการทหารในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าคริสเตียนที่ 9 แห่งประเทศเดนมาร์ก (Christian IX of Denmark) บทบาทและหน้าที่ขณะพำนักอยู่ในประเทศเดนมาร์ก นอกจากศึกษาเล่าเรียนแล้ว ยังได้รับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่ พลทหารในกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ (พ.ศ. 2428) และนายร้อยตรีในกองทัพบกเดนมาร์ก ประจำกองพันทหารราบที่ 3 กองร้อยที่ 4 (พ.ศ. 2430)

ภาพที่ 1 เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์)
ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ในปี พ.ศ. 2433 เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ได้เข้าศึกษาเพิ่มในโรงเรียนเสนาธิการของประเทศเดนมาร์ก เป็นปีที่ปรากฏบันทึกว่า บทเพลง Marsch Siamese ได้ถูกประพันธ์ขึ้น โดยนักประพันธ์คือนักดนตรีแถวแห่งกองทัพบก ชาวเดนมาร์ก นามว่า นายฮานส์ นีลส์ เฮส โดยได้เขียนคำอุทิศแด่เจ้านายชาวสยามคือ เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ เป็นภาษาเดนมาร์ก ไว้ที่หน้าปกโน้ตเพลงดังกล่าวว่า Tilegnet Hs. Kgl. Højhed Prins Mom Rajawongse Satarn Klang af Siam. แปลได้ว่า อุทิศให้แด่ เจ้าชายผู้สูงศักดิ์ หม่อมราชวงศ์สท้าน กลางแห่งสยาม อันเป็นนามของ เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ นั่นเอง

ประวัติของนายฮานส์ นิลส์ เฮส ผู้ประพันธ์เพลง Marsch Siamese เกิดในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2402 (ค.ศ. 1859) ณ เมืองลิงก์บี้ (Lyngby) เมืองทางตอนเหนือของประเทศเดนมาร์ก ไม่ห่างจากเมืองหลวงอย่าง โคเปนเฮเกนมากนัก นายฮานส์ นิลส์ เฮส เป็นบุตรของนายฮานส์ ฮันเซน (Hand Hansen) และนายฮันเน โดเรีย วิลเฮล์ม (Hanne Dorthea Wilhelm)

ผลงานทางด้านดนตรีนั้น นายฮานส์ นิลส์ เฮส ถือว่ามีชีวิตที่โลดแล่นอยู่ในวงการดนตรีตลอดชีวิต โดยมีเครื่องมือเอกคือแตรทรัมเป็ต (Trumpet) โดยเริ่มจากการเป็นนักดนตรีในกองทัพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2420 (ค.ศ. 1877) โดยเป็นนักทรัมเป็ต และวาทยกร ประจำกองดุริยางค์กรมทหารปืนใหญ่ที่ 1 (Fæstningsartilleriets Musikkorps / 1st Artillery Regiment) นอกจากนั้นแล้วในเวลานอกราชการ นายฮานส์ นิลส์ เฮส ยังทำหน้าที่นักทรัมเป็ตในวงดนตรีประจำโรงละครนอร์เรโบร (Nørrebro's Theater) ที่ตั้งอยู่ในกรุงโคเปนเฮเกน ตั้งแต่ปีก่อตั้งโรงละคร พ.ศ. 2429 จนถึงปี พ.ศ. 2455 (ค.ศ. 1886-1912)

ภาพที่ 2 นายฮานส์ นิลส์ เฮส
ที่มา: Det Kgl. Bibliotek

ในฐานะนักประพันธ์ นายฮานส์ นิลส์ เฮส ถือเป็นนักประพันธ์ที่มีฝีมือและมีผลงานเพลงอันเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป มีผลงานที่สำคัญและยังถูกนำมาบรรเลงอย่างต่อเนื่อง เช่น Seiershymne (พ.ศ. 2442 / ค.ศ. 1899) Alexandra March (พ.ศ. 2443 / ค.ศ. 1900) และ Royal Standard (พ.ศ. 2447 / ค.ศ. 1904) เป็นต้น

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า การพบกันครั้งแรกระหว่างเจ้าพระยาวิชาญประพัตร์ กับนายฮานส์ นิลส์ เฮส เกิดขึ้นเมื่อใด เพราะหลักฐานที่ค้นพบได้ในขณะนั้นนอกจากบทเพลง Marsch Siamese ก็ยังไม่มี การค้นพบหลักฐานความเชื่อมโยงอื่น ๆ ระหว่างบุคคลทั้งสอง แต่เชื่อว่าทั้งสองน่าจะพบกันในช่วงปี พ.ศ. 2432 ที่

เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ซึ่งก่อนหน้านี้ได้ย้ายไปศึกษาและรับราชการกับสถาบันทางทหารแห่งต่าง ๆ เพื่อเก็บเกี่ยวความรู้ในนานาศาสตร์อันจะนำกลับไปพัฒนาประเทศสยาม ท่านได้ย้ายมารับราชการยังกรมทหารช่าง กรมยุทธโยธา และกรมทหารปืนใหญ่ ตามลำดับ ดังข้อความตอนหนึ่งจากข้อเขียน ประวัตินายพลเอก เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพของท่าน ระบุว่า

“...พ.ศ. 2432 เข้าฝึกหัดราชการในกองทหารช่าง เป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งในเวลานั้นกำลังสร้าง ป้อมนอกกรุงโคเปนเฮเกน ต่อมาได้ไปฝึกหัดราชการในกรมทหารปืนใหญ่และประจำอยู่ที่ป้อม กลางทะเลประมาณ 4 เดือน...” (ข้าราชการกรมสหกรณ์, 2484: 4)

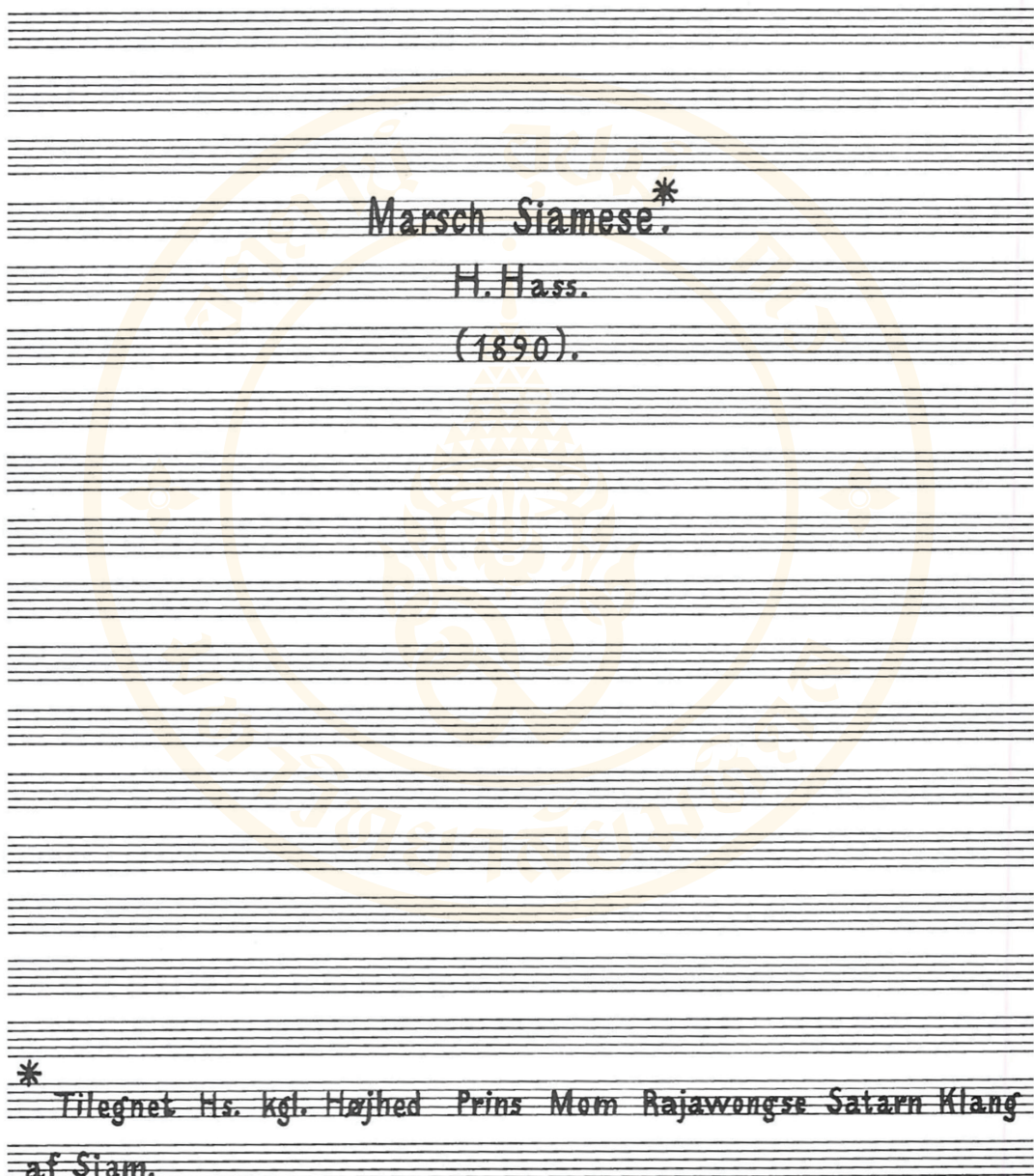
โดยกรมทหารปืนใหญ่ ที่มีป้อมชายฝั่ง หรือป้อมกลางทะเลนี้ เป็นหน่วยงานเดียวกับที่นายฮานส์ นีลส์ เฮส ประจำการเพื่อปฏิบัติงานทางดนตรีอยู่นั่นเอง จึงอนุมานได้ว่า การที่เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ได้ย้ายมารับราชการยังกรมทหารปืนใหญ่ คงได้พบกับนายฮานส์ นีลส์ เฮส และได้สร้างสัมพันธ์ไมตรีซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้ต่อมาในปี พ.ศ. 2433 ซึ่งเป็นปีที่เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ได้ย้ายเข้าไปศึกษาที่โรงเรียนเสนาธิการ บทเพลง Marsch Siamese ก็ได้ถูกประพันธ์ขึ้นสำหรับบรรเลงโดยตรง (อ้างอิงปีการประพันธ์จากปีที่ระบุไว้ในโน้ตเพลง) Marsch Siamese จึงน่าจะเป็นบทเพลงที่ประพันธ์และออกบรรเลงเพื่ออุทิศแก่เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ในฐานะบทเพลงที่ระลึกในโอกาสดังกล่าวนั่นเอง

ปัจจุบัน บทเพลง Marsch Siamese ได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในผลงานสำคัญของนายฮานส์ นีลส์ เฮส และถูกเก็บรักษาไว้ที่กองดุริยางค์ทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก (Royal Lifeguard Music band, Denmark) ทั้งยังถูกนำมาบรรเลงในวาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย โดยจะขอกล่าวถึงในส่วนต่อไป

ย้อนไปในช่วงภายหลังสำเร็จการศึกษาที่โรงเรียนเสนาธิการ ในปี พ.ศ. 2435 เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ได้กราบถวายบังคมลาสมเด็จพระเจ้าคริสเตียนที่ 9 และอำลานายฮานส์ นีลส์ เฮส สหายชาวเดนมาร์ก ท่านได้เดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2436 แล้วเข้ารับราชการในกรมกองต่าง ๆ ของสยามจนเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ก่อนที่จะถึงอสัญกรรมในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ด้วยวัย 74 ปี จากภาวะเส้นโลหิตตีบ ส่วนนายฮานส์ นีลส์ เฮส ภายหลังอำลาเจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ ก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองโคเปนเฮเกน ก่อนที่จะล้มป่วยด้วยโรคเบาหวาน และเสียชีวิตในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2456 (ค.ศ. 1913) ด้วยวัยเพียง 54 ปี โดยทิ้งผลงานเพลงบรรเลงที่สำคัญมากมาย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือบทเพลง Marsch Siamese อันถือเป็นบทเพลงสำคัญในประวัติศาสตร์เพลงสยาม หนึ่งในบทเพลงบรรเลงไม่กี่บทเพลงที่มีนักประพันธ์ชาติตะวันตกเจ้าของวัฒนธรรมบรรเลงประพันธ์เพื่ออุทิศให้แก่วงศ์สยาม ซึ่งยังคงปรากฏใช้และมีบทบาทมาถึงในช่วงเวลาปัจจุบัน

บทวิเคราะห์ สังคืตลักษณะและบทบาทของบทเพลง

ในข้อเขียนชิ้นนี้ ได้จำแนกประเด็นในการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงสังคืต ลักษณะการบันทึกโน้ตเพลง การวิเคราะห์เชิงบทบาทหน้าที่ และการวิเคราะห์บริบทของบทเพลงในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อรวมกับประวัติศาสตร์ที่มาของบทเพลง จะสามารถทำให้เห็นเส้นทางการเดินทางของบทเพลงได้ในหลายมิติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาบทเพลงแตรวงร่วมสมัยอื่น ๆ ต่อไป

ภาพที่ 3 หน้าปกโน้ตเพลงฉบับลายมือ
ที่มา: David Michel Aron Petersen

Marsch Siamese.

H. Hass.

16

a2

Fl.gr-pc.

Clar.iEs.

Clar.iB.
I.
II.

Cornet.
I.
II.

Lyre.

Picc.I.II.
*
*
I.

Cornet.II.
*
*
III.

Trmp.iEs.
I.
II.

Althorn.
I.
II.

Baryton.

Basun.II.
I.
II.
III.

Basbasun.

Tuba.
I.
II.

Tamb.pet.-grand.

Corn.III-(Pc.I.)

cal Corn.I.

cal Baryt.

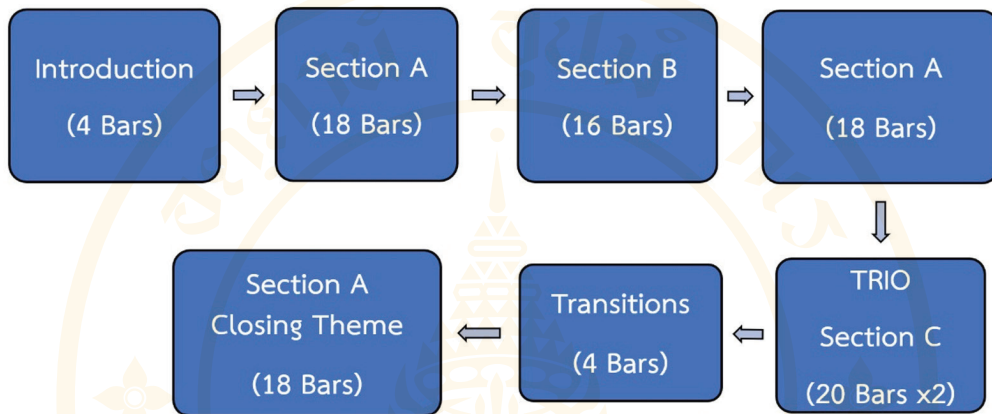
ภาพที่ 4 ต้นฉบับโน้ตเพลง Marsch Siamese หน้าแรก

ที่มา: David Michel Aron Petersen

ในเชิงสังคีตลักษณ์ บทเพลง Marsch Siamese เป็นบทเพลงประเภทมาร์ชที่ประพันธ์ขึ้นสำหรับบรรเลงในที่นี้ คือ สำหรับวงดุริยางค์ทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก โน้ตที่พบใช้เป็นโน้ตที่บันทึกโดยลายมือ หน้าปกของโน้ตระบุชื่อเพลง ปีที่ประพันธ์ พร้อมคำอุทิศในรูปแบบลายมือ มีสังคีตลักษณ์รอนโด โดยสามารถจัดแผนผังภาพรวมของบทเพลงไว้ ดังภาพนี้

Marsch Siamese (1890)

A - B - A - C - A (Rondo Form)

ภาพที่ 5 แผนผังแสดงโครงสร้างโดยรวมของเพลง Marsch Siamese
ที่มา: จิตร ภาวี

ลักษณะของทำนองในกระบวนต่าง ๆ ผู้เขียนได้นำโน้ตเพลงต้นฉบับลายมือมาถอดและตีความ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ครั้งนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์โน้ตเชิงโครงสร้างรวม มิได้เจาะจงถึงการดำเนินคอร์ดหรือส่วนประกอบย่อยอื่น ๆ โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ภาพที่ 6 ทำนองส่วนนำเสนอ (Introduction)
ที่มา: จิตร ภาวี

ทำนองส่วนนำเสนอ (Introduction) หรือทำนองนำเสนอ เริ่มต้นต้นในกุญแจเสียงเอฟไมเนอร์ (F minor) แต่แม้ว่าผู้ประพันธ์จะใช้กุญแจเสียงแบบไมเนอร์ แต่รูปแบบการวางทำนองก็เห็นได้ว่าการวางตัวโน้ตที่ไม่ก่อให้เกิดสีสันที่ทึบทึมเกินไป อาศัยจังหวะและค่าของตัวโน้ตที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ผนวกกับระดับเสียงที่ตั้ง (Forte) ทำให้บทเพลงมีความน่าสนใจตั้งแต่แรกเริ่ม

ภาพที่ 7 โน้ตทำนองในส่วนทำนอง A
ที่มา: จิตร กาวี

ทำนองในส่วนทำนอง A (Section A) ถือเป็นการเริ่มเนื้อหาของเพลงอย่างจริงจัง ผู้ประพันธ์เลือกใช้โทนเสียงของเครื่องเป่าลมไม้ดำเนินทำนองหลัก โดยมีเครื่องเป่าทองเหลืองดำเนินคอร์ตอบอยู่เบื้องล่าง มีการกำหนดใช้เครื่องกระทบอย่างระมัดระวัง เห็นได้จากสกอรรวมของบทเพลงในส่วนนี้ที่กำหนดให้เครื่องกระทบหยุดบรรเลงในสี่ห้องเพลงแรก เพื่อให้กลุ่มเครื่องเป่าได้นำเสนอบทเพลงออกมาอย่างเต็มที่ในช่วงแรก สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดตลอดทั้งบทเพลงคือ การที่ผู้ประพันธ์ได้จำแนกกลุ่มเครื่องดนตรีอย่างชัดเจน เป็น 3 กลุ่ม แทนที่จะเป็นรูปแบบ 4 กลุ่มตามหลักการประสานเสียง 4 แนว โดยสามกลุ่มดังกล่าว แบ่งได้ดังนี้

กลุ่มเครื่องเป่าเสียงสูง มักดำเนินทำนองหลัก ได้แก่ ฟลูต คลาริเน็ต คอร์เน็ต และบาริโตน ในกลุ่มนี้มีการทบโน้ต หรือซ้ำแนว (Doubling) กันอย่างชัดเจน ทำให้ทำนองหลักที่บรรเลงออกมามีความโดดเด่นและแข็งแรง

กลุ่มเครื่องเป่าเสียงกลาง ดำเนินเสียงประสาน ได้แก่ อัลโตฮอร์น และทรอมโบน ถือเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่สำคัญในการประสานระหว่างกลุ่มเครื่องเป่าเสียงสูงและกลุ่มเครื่องเป่าเสียงต่ำ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่ทำนองสอดประสานให้บทเพลงมีความเคลื่อนไหวและไพเราะมากขึ้น

กลุ่มเครื่องเสียงต่ำและเครื่องกระทบ ดำเนินเสียงประสานและกำกับจังหวะของบทเพลง ได้แก่ เบส ทรอมโบน ทูบา สแนร์ดรัม เบสดรัม และฉาบ แม้ว่าหน้าที่หลักของเครื่องดนตรีในกลุ่มนี้จะเป็นส่วนของการทำนองรอง แต่ผู้ประพันธ์ก็ได้กำหนดให้เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ได้มีบทบาทบรรเลงทำนองหลักในส่วนของการทำนอง C ซึ่งจะขอกล่าวในส่วนต่อไป

ภาพที่ 8 โน้ตทำนองหลักในส่วนทำนอง B
ที่มา: จิตร ภาวี

ในส่วนของทำนอง B (Section B) ถือเป็นกระบวนที่พัฒนาต่อมาจากทำนอง A กลุ่มเครื่องดนตรีเสียงสูงยังคงทำหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก แต่ลดความซับซ้อนของทำนองลง ถือเป็นช่วงที่มีความเรียบง่ายแต่มีสีสันจากการที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้ประโยคเพลงสั้น ๆ (ในวงกลม) ได้ตอบกันไปในกลุ่มเครื่องดนตรีเสียงสูงเอง คล้ายกับเสียงสะท้อนไปมา ทำให้บทเพลงมีมิติมากยิ่งขึ้น แม้จะเป็นเพียงบทเพลงมาร์ชที่บรรเลงโดยแตรวงก็ตาม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความละเมียดละไมของผู้ประพันธ์อีกด้วย

ภาพที่ 9 โน้ตทำนองหลักในส่วนทำนอง C
ที่มา: จิตร ภาวี

ทำนองหลักในส่วนทำนอง C (Section C) ถือว่าเป็นส่วนที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุดของเพลง ตั้งแต่การเปลี่ยนเครื่องหมายประจำจังหวะ (Time Signature) จากเดิมเป็นอัตราจังหวะตัด (Cut time) เปลี่ยนเป็นอัตราจังหวะสอง (Duple time) แบบ 6/8 เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature) จากเดิมกุญแจเสียงเอฟไมเนอร์ เปลี่ยนเป็นกุญแจเสียงดีแฟลตเมเจอร์ (Db Major) ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงของเครื่องหมายความเข้มเสียง (Dynamic marks) จากเดิมอยู่ในเครื่องหมายดัง (Forte, F) เปลี่ยนไปสู่เครื่องหมายดังมาก (Fortissimo, FF)

ทำนองหลักในส่วนทำนอง C หรือท่อนทริโอ (Trio) ยังมีการนำกลุ่มเครื่องดนตรีเสียงต่ำให้ขึ้นมาบีบตาบาทในการทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลัก (Trio A) ซึ่งถือเป็นลักษณะที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้งในบทเพลงประเภทมาร์ชเหล่านี้ ก่อนที่จะสลับนำกลุ่มเครื่องดนตรีเสียงสูงมาทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักอีกครั้ง (trio B) เพื่อนำบทเพลงย้อนกลับไปยังช่วงเชื่อม (Transition) สู่ทำนอง A อีกครั้ง อันเป็นการส่งบทเพลงสู่จุดจบในรูปแบบของเพลงมาร์ชมาตรฐาน

บทวิเคราะห์เชิงสังคีตลักษณ์ของ Marsch Siamese นี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างภาพรวมของบทเพลง อันถูกรังสรรค์ขึ้นด้วยความประณีตและละเอียดโดยผู้ประพันธ์เอง ยังมีสิ่งที่เห็นเด่นชัดจากการวิเคราะห์ครั้งนี้ คือ ความเป็นมืออาชีพของนักประพันธ์อย่างนายฮานส์ นิลส์ เฮส ที่ถือเป็นแรงศรัทธาจากตัวแทนชาวตะวันตก อันมีความเป็นกัลยาณมิตร และได้บรรจงสร้างสรรค์ผลงานเพื่ออุทิศเป็นสมบัติร่วมทางวัฒนธรรมของสองแผ่นดินเข้าด้วยกัน ให้ลูกหลานเก็บรักษาจนถึงทุกวันนี้ ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงบทบาทในยุคปัจจุบันของบทเพลง Marsch Siamese ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบทเพลง Marsch Siamese นั้น ถูกกำหนดแต่แรกเริ่มว่าเป็นบทเพลงที่นักประพันธ์ต้องการอุทิศถึงบุคคลบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นชาวสยาม ฉะนั้น วาระในการนำออกบรรเลงจึงเป็นวาระที่ค่อนข้างเฉพาะ วาระที่เหมาะสมที่สุดจึงเป็นวาระที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเดนมาร์กและสยาม แต่อย่างไรก็ตาม อนุมานได้ว่า บทเพลงนี้เมื่อแรกประพันธ์ก็น่าจะได้มีโอกาสบรรเลงในช่วงเวลาหนึ่ง แต่หลังจากนั้นบทเพลงก็ถูกเก็บรักษาไว้ ชนิดว่า “เก็บลิ้ม” ก่อนที่จะมีการค้นพบบทเพลงนี้ในปัจจุบัน ดังข้อความตอนหนึ่งในข้อเขียน Prince of Thailand Member of the Royal Guards Association, Copenhagen โดยนายปีเตอร์ เฮนริก ฮอร์สเต็น (Peter Henrik Horsten) กล่าวว่า

“...ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) นายปีเตอร์ ฮาเบ็ก (Peter Harbeck) หัวหน้าวงดุริยางค์ทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก ได้รับโน้ตเพลงมาร์ชกว่า 20 ชิ้น รวมถึงบทเพลงอื่น ๆ ซึ่งประพันธ์ไว้หลายปีก่อนสำหรับตำรวจ ผู้ประพันธ์เพลงเหล่านั้นคือนายฮานส์ นิลส์ เฮส ซึ่งเสียชีวิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2456 (ค.ศ. 1913) ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองตำรวจทหารปืนใหญ่ ผู้บริจาคบทเพลงเหล่านั้นนั้นก็คือผู้เป็นเหลนของเขานั่นเอง...” (Peter Henrik Horsten, 2010)

นั่นแสดงให้เห็นว่า บทเพลง Marsch Siamese ถูกเก็บรักษาไว้โดยทายาทของผู้ประพันธ์ โดยมีได้นำออกบรรเลงอีกเลยนับตั้งแต่ที่ผู้ประพันธ์ยังมีชีวิตรวมกับบทเพลงอื่น ๆ อีกหลายบทเพลง บทเพลง Marsch Siamese ซึ่งเดิมประพันธ์ขึ้นและเชื่อว่าถูกบรรเลงครั้งแรกโดยกองตำรวจทหารปืนใหญ่ เมื่อถูกค้นพบอีกครั้งภายหลังเวลาผ่านไปเกือบร้อยปีโดยญาติลำดับเหลน ก็ได้มีการมอบโน้ตเพลงเหล่านี้แก่กองตำรวจทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก การมอบโน้ตเพลงครั้งนี้จึงเป็นประตูที่จะเปิดไปสู่บริบทในปัจจุบันของบทเพลง Marsch Siamese

ต้นฉบับโน้ตเพลง Marsch Siamese ที่ได้มีการค้นพบและมอบให้แก่กองตำรวจทหารรักษาพระองค์แห่งเดนมาร์ก อยู่ในรูปแบบของโน้ตลายมือ จึงได้มีการนำบทเพลงเข้าสู่กระบวนการถอดความ เพื่อการอนุรักษ์และง่ายแก่การนำออกมาบรรเลงอีกครั้ง ดังความตอนหนึ่งในบทความ Prince of Thailand Member of the Royal Guards Association, Copenhagen ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำบทเพลงมาใช้ในบริบทปัจจุบัน กล่าวว่า

“...ในปี พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) นายคาร์สเทน กีสเลอร์ (Carsten Geisler) ได้ผู้เชี่ยวชาญการถอดความโน้ตลายมือแห่งกองตำรวจทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก ได้ทำการบันทึกโน้ตสมัยใหม่จากการถอดความโน้ตลายมือ ในปี พ.ศ. 25514 (ค.ศ. 2008) ได้ถูกนำมาบรรเลงอีกครั้ง โดยกองตำรวจทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก โดยบรรเลงในช่วงการเปลี่ยนกะของทหารยามรักษาพระองค์ ณ พระราชวังฟรีเดนเบิร์ก (Fredensborg Palace)...” (Peter Henrik Horsten, 2010)

จากหลักฐานที่ระบุ ทำให้เห็นว่า บทเพลง Marsch Siamese ถูกนำมาบรรเลงอีกครั้งในยุคปัจจุบัน คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 แต่การบรรเลงที่ทำให้คนไทยได้ยินและได้รู้จักบทเพลงนี้อีกครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2559 (ค.ศ. 2016) เนื่องด้วยเป็นปีที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย คือ การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ทำให้มีการนำบทเพลง Marsch Siamese ซึ่งถือเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างประเทศเดนมาร์กกับประเทศสยามหรือประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ออกบรรเลงอีกครั้งในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2559 โดยกองตำรวจทหารรักษาพระองค์ แห่งเดนมาร์ก ได้มีการประชาสัมพันธ์การบรรเลงครั้งนี้ให้ทราบภายหลังในประกาศข่าวโดยสถานเอกอัครราชทูต ประจำกรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า

“...เมื่อวันอังคารที่ 6 ธันวาคม 2559 เวลาประมาณ 12.00 น. วงดุริยางค์ทหารรักษาพระองค์ของเดนมาร์ก (Danish Royal Guards) ได้บรรเลงเพลง Marsch Siamese เป็นกรณีพิเศษ ในช่วงพิธีสับเปลี่ยนเวรยามของทหารรักษาพระองค์ที่ลานพระราชวัง Amalienborg ในกรุงโคเปนเฮเกน เพื่อเป็นการแสดงความอาลัยและเทิดพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ...” (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน, 2560)

ภายหลังการกระจายข่าวโดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน นี้เอง ทำให้นักข่าวต่าง ๆ นำประกาศข่าวชิ้นนี้เข้าสู่กระบวนการทำข่าวและออกเผยแพร่ในช่องทางของตนมากมาย แน่นนอนว่าทำให้ชื่อ Marsch Siamese แพร่กระจายและเป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็ว กลายเป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในชาติ แม้ว่าบทเพลงดังกล่าวจะถูกนำมาบรรเลงในวาระการไว้อาลัยและเทิดพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องทางตรงกับบทเพลงเสียทีเดียว แต่จะเห็นได้ว่า บทเพลงนี้ได้ถูกใช้เป็นแบบแผนทางการทูตระหว่างประเทศรูปแบบหนึ่งแทน ที่โยงไปในเรื่องของการแสดงออกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบรรเลง Marsch Siamese ในยุคปัจจุบัน จึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์

⁴ เป็นครั้งแรกในยุคปัจจุบัน: ผู้เขียน

อันยาวนานระหว่างสองประเทศได้เป็นอย่างดี และมีใช้เรื่องแปลกที่บทเพลงนี้จะถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเอื้ออาทรกันในขณะที่ประเทศฝ่ายหนึ่งเกิดเหตุการณ์อันนำไปสู่ภาวะที่เศร้าโศกเสียใจ เห็นได้ชัดแล้วว่าเหล่านี้ทั้งหมดเป็นบริบทใหม่ในยุคปัจจุบันของบทเพลง Marsch Siamese บริบทของการเป็นสัญลักษณ์แห่งความสัมพันธ์ ความเอื้ออาทร และการเห็นอกเห็นใจกัน

ภาพที่ 10 กองแตรวงทหารรักษาวงศ์ แห่งเดนมาร์ก
ที่มา: www.danskmilitaermusik.dk

สรุป

บทเพลง Marsch Siamese ถูกประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2433 โดยนายฮานส์ นิลส์ เฮส นักประพันธ์ชาวเดนมาร์ก เพื่ออุทิศให้แก่เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ หรือหม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์ เป็นหลักฐานที่แสดงความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสอง และยังแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศสยามและเดนมาร์กได้อย่างชัดเจน เห็นได้ว่าแม้เวลาจะล่วงเลยมานานนับร้อยปี แต่บทเพลงบทเพลงนี้ก็ยังคงถูกหยิบนำมาใช้งานในยุคปัจจุบัน

ในสังคีตลักษณ์ของบทเพลงจะเห็นได้ว่า บทเพลงอยู่ในสังคีตลักษณ์แบบรอนโด (A B A C A) ในรูปแบบของบทเพลงมาร์ชสำหรับแตรวงบรรเลง ทั้งนี้ ยังมีลักษณะการเดินทำนองและการผสมผสานโทนเสียงจากเครื่องดนตรีหลากหลายชนิดอย่างน่าสนใจ และแสดงให้เห็นถึงความสามารถขั้นสูงของผู้ประพันธ์เอง

นับได้เป็นเวลากว่า 130 ปี ที่บทเพลงนี้ได้ถือกำเนิดและโลดแล่นอยู่ในประวัติศาสตร์ตราตรึง ถือเป็นปรากฏการณ์ที่อุบัติขึ้นเพื่อตอกย้ำความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เมื่อเวลาผ่านไป บทเพลงก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงบริบทเข้าสู่การเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่ใช้แสดงความเคารพ การเทิดพระเกียรติกษัตริย์ ไปจนถึงการใช้แสดงความเอื้ออาทรต่อกัน เพราะดนตรีจัดเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดหนึ่ง เป็นสื่อศิลปะที่ให้ผลเชิงประจักษ์เมื่อปฏิบัติออกมา Marsch Siamese จึงมิใช่เป็นแต่เพียงบทเพลงบทเพลงหนึ่ง แต่คือหลักฐานทางวัฒนธรรมที่พบได้เมื่อถูกคลี่คลายออกมา จึงจะสามารถเห็นภาพรวมและเส้นทางการเดินทางอันยาวนาน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้คนยุคปัจจุบันได้มีโอกาสศึกษาอดีต และปรับปรุงปัจจุบันและอนาคตให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. *ยี่สิบสองพระปิยมหาราชเรื่อง โลกซ้องสดุดี*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ, 2546.
- ข้าราชการกรมสหกรณ์. “ประวัตินายพลเอก เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์.” ใน *สหกรณ์ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพลเอก เจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ (ม.ร.ว. สท้าน สนิทวงศ์)*, โดย ข้าราชการกรมสหกรณ์, 3-13. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2484.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. “พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 117.” ใน *พระราชหัตถเลขา และหนังสือกราบบังคมทูล ของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ร.ศ. 113-118 (พิมพ์ในการพระราชทานเพลิงศพท่านผู้ทรงเสวยม พระเสด็จสุเรนทราธิบดี ท.จ.)*, โดย กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, 304-307. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพร, 2504.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศการัต, 2554.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. “ลายพระหัตถ์ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ ลงวันที่ 20 เมษายน ร.ศ. 118.” ใน *พระราชหัตถเลขา และหนังสือกราบบังคมทูล ของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ร.ศ. 113-118 (พิมพ์ในการพระราชทานเพลิงศพท่านผู้ทรงเสวยม พระเสด็จสุเรนทราธิบดี ท.จ.)*, โดย กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, 358-362. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพร, 2504.
- ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- สิริกา ประกอบสันติสุข. “ไทย-เดนมาร์ก สองประสานสู่อารยธรรม.” ใน *สายสัมพันธ์สองแผ่นดิน*, 28-45. กรุงเทพฯ: บริษัทอีสต์เอเชียติก (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน), 2539.
- อินทรา ใจอ่อนนุ่ม. “จากอยุธยาสู่รัตนโกสินทร์.” ใน *สายสัมพันธ์สองแผ่นดิน*, 4-27. กรุงเทพฯ: บริษัทอีสต์เอเชียติก (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน), 2539.

เว็บไซต์ / ข้อมูลดิจิทัล

- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคเปนเฮเกน. *วงดุริยางค์ทหารรักษาพระองค์ของเดนมาร์กบรรเลงเพลง Marsch Siamese เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช*. 12 มกราคม 2560. <https://copenhagen.thaiembassy.org/th/content/74476-วงดุริยางค์ทหารรักษาพระองค์ของเดนมาร์กบรรเลงเพลง-marsch-siamese-เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช?cate=5d81e20015e39c1614002147>.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์ ชุด ภาพที่อัดจากฟิล์มกระจกผนึกบนเอกสารกระดาษแข็ง*. 20 พฤศจิกายน 2563. <https://archives.nat.go.th/th-th/>.

Det Kgl. Bibliotek . *Hans Niels Hass*. 17 พฤศจิกายน 2563. <http://www5.kb.dk/images/billed/2010/okt/billeder/object482872/da/>

Emily Green. *The "I" in Dedication*. 7 September 2011. <https://nmbx.newmusicusa.org/the-i-in-dedication/#:~:text=You%20are%20probably%20involved%20with,you've%20seen%20a%20dedication.>

Mogens Gaardbo. *Biografier over danske komponister af marcher*. 23 พฤศจิกายน 2563. <http://www.danskmilitaermusik.dk/biografier.htm#hass>.

Peter Henrik Horsten. *Prince of Thailand Member of the Royal Guards Association, Copenhagen*. February 2020. <https://www.garderforening.dk/princeofthailand.html>.

